Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
ATHANASIOS RANTOS
föredraget den 18 december 2025 [1]

Mål C-145/24 P

BdM Banca SpA, tidigare Banca Popolare di Bari SpA
mot

Europeiska kommissionen

”Överklagande – Statligt stöd – Stöd som italienska myndigheter har genomfört till förmån för Banca Tercas – Ingripande av Fondo interbancario per la tutela dei depositi (Bankgemensamma insättningsgarantifonden, Italien) (FITD) för att täcka Bancas Tercas förluster och stödja dess försäljning till Banca Popolare di Bari – Kommissionens beslut (EU) 2016/1208 i vilket åtgärden förklaras utgöra statligt stöd som är oförenligt med den inre marknaden – Beslutet ogiltigförklarat genom dom av den 19 mars 2019, Italien m.fl./kommissionen (T-98/16, T-196/16 och T-198/16, EU:T:2019:167) – Domen fastställd efter överklagande genom dom av den 2 mars 2021, kommissionen/Italien m.fl. (C-425/19 P, EU:C:2021:154) – Skadeståndstalan – Artikel 340 andra stycket FEUF – Preskriptionstid – Begreppet ’tillräckligt klar överträdelse’ av unionsrätten – Orsakssamband”

Inledning

1. Genom sitt överklagande har BdM Banca SpA (nedan kallat klagandebolaget) yrkat upphävande av Europeiska unionens tribunals dom av den 20 december 2023 i målet Banca Popolare di Bari/kommissionen (T-415/21, EU:T:2023:833) (nedan kallad den överklagade domen), genom vilken tribunalen ogillade klagandebolagets talan om ersättning för skada vållad av kommissionens beslut (EU) 2016/1208 av den 23 december 2015 angående det statliga stöd SA.39451 (2015/C) (ex 2015/NN) som Italien genomfört till förmån för Banca Tercas (EUT L 203, 2016, s. 1) (nedan kallat Tercas-beslutet). [2]

2. Förevarande mål om överklagande ger domstolen tillfälle att pröva ett antal klassiska aspekter på talan mot Europeiska unionen om ansvar i utomobligatoriska rättsförhållanden. Bland annat ska domstolen avgöra när preskriptionsfristen enligt artikel 46 i Stadgan för Europeiska unionens domstol ska anses ha börjat löpa, i synnerhet med hänsyn till distinktionen mellan ”omedelbar” och ”fortlöpande” skada, huruvida en viss överträdelse av artikel 107.1 FEUF ska anses vara ”tillräckligt klar” i den mening som åsyftas i artikel 340 andra stycket FEUF och hur det är lämpligt att gå till väga vid bedömning av orsakssambandet mellan det kritiserade handlandet,

[1] Originalspråk: franska.

[2] EUT L 203, 2016, s. 1.

som i det aktuella fallet har ådagalagts av kommissionen, och den skada som klagandebolaget påstår sig ha lidit, i synnerhet med tanke på att det kan finnas andra möjliga samtidiga orsaker till den skadan.

Bakgrund till tvisten och den överklagade domen

3. I Tercas-beslutet fann kommissionen att ett ingripande som Fondo interbancario di tutela dei depositi (Bankgemensamma insättningsgarantifonden, Italien) (nedan kallad FITD), efter att den 7 juli 2014 ha fått det godkänt av Banca d'Italia (Italiens centralbank), hade genomfört till förmån för Banca Tercas (nedan kallad Tercas),[3] ett bolag i vilket klagandebolaget sedan den 1 oktober 2014 hade ägt samtliga aktier, utgjorde med den inre marknaden oförenligt statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF samt att detta stöd skulle återkrävas från stödmottagaren.[4] Den 4 februari 2016 genomförde FITD ett ”frivilligt ingripande” till förmån för Tercas, och den 14 juli 2016 uppgick Tercas i klagandebolaget.

4. Tercas-beslutet ogiltigförklarades sedermera genom tribunalens dom av den 19 mars 2019, Italien m.fl./kommissionen[5], som efter överklagande fastställdes genom domstolens dom av den 2 mars 2021, kommissionen/Italien m.fl.[6] (nedan tillsammans kallade Tercas-domarna). Med anledning av dessa båda domar begärde klagandebolaget att kommissionen skulle ersätta den skada som klagandebolaget ansåg sig ha lidit till följd av antagandet av Tercas-beslutet. Kommissionen avslog begäran.

5. Genom den nu överklagade domen ogillade tribunalen klagandebolagets talan om ersättning för den skadan. Efter att ha konstaterat att villkoren i fråga om rättsstridigt handlande och förekomst av orsakssamband inte var uppfyllda[7] fann tribunalen att talan skulle ogillas utan att villkoret i fråga om faktisk skada behövde prövas.[8]

Förfarandet i domstolen och parternas yrkanden

6. Klagandebolaget överklagade den 26 februari 2024 den överklagade domen och yrkade därvid att domstolen skulle upphäva den överklagade domen och i första hand slutligt avgöra målet och förplikta unionen, företrädd av kommissionen, att till klagandebolaget betala skadestånd om 203,3 miljoner euro för ekonomisk skada och ett lämpligt belopp för ideell skada samt förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna, eller i andra hand återförvisa målet till tribunalen.

[3] FITD:s ingripande omfattade tre stödåtgärder: dels ett bidrag på 265 miljoner euro för att täcka Tercas underskott av kapital, dels en garanti på 35 miljoner euro för att täcka kreditrisken i samband med vissa av Tercas exponeringar, dels en garanti på 30 miljoner euro för att täcka kostnader i samband med beskattning av den förstnämnda åtgärden.

[4] På grund av att Italiens centralbank hade konstaterat brister hade den italienska regeringen år 2012 satt Tercas under särskild förvaltning. Efter FITD:s ingripande återkallades den särskilda förvaltningen och det gjordes ett antal kapitaltillskott, bland annat från klagandebolagets sida, med syftet att få rätsida på Tercas ekonomi.

[5] T-98/16, T-196/16 och T-198/16, EU:T:2019:167 (nedan kallad tribunalens Tercas-dom).

[6] C-425/19 P, EU:C:2021:154 (nedan kallad domstolens Tercas-dom).

[7] Såvitt avsåg villkoret att det handlande som läggs kommissionen till last måste vara rättsstridigt, fann tribunalen att den bestämmelse som klagandebolaget hade åberopat, artikel 107.1 FEUF, visserligen var att anse som en regel som har till syfte att ge enskilda rättigheter (punkterna 76–96 i den överklagade domen) men att det inte förelåg någon tillräckligt klar överträdelse av den regeln (punkterna 101–125 i domen). Såvitt avsåg villkoret att det måste föreligga ett orsakssamband, fann tribunalen att klagandebolaget inte hade styrkt förekomsten av ett direkt orsakssamband mellan kommissionens påstått rättsstridiga handlande och den påstådda skadan (punkterna 126–161 i domen).

[8] Tribunalen fann likafullt att talan var preskriberad såvitt avsåg en av de skador som klagandebolaget hade gjort gällande, nämligen den som hade koppling till minskningen av antalet anställda (punkt 61 i den överklagade domen).

7. Kommissionen har i första hand yrkat att domstolen ska avvisa överklagandet med hänvisning till att det är omöjligt att uppta till sakprövning eller verkningslöst, eller i alla händelser ogilla överklagandet i dess helhet, och i andra hand yrkat att domstolen ska ogilla skadeståndsyrkandet såsom fullständigt ogrundat samt yrkat att klagandebolaget ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

8. Parterna utvecklade sin talan och svarade på domstolens frågor vid förhandlingen den 30 september 2025.

Bedömning

9. Till stöd för överklagandet har klagandebolaget anfört tre grunder. Den första av dessa rör huruvida talan om utomobligatoriskt skadestånd är preskriberad, i den mening som avses i artikel 46 i Stadgan för Europeiska unionens domstol, såvitt avser en av de åberopade skadorna. Den andra grunden rör huruvida det påstådda åsidosättandet av artikel 107.1 FEUF utgör en ”tillräckligt klar” överträdelse av den bestämmelsen i den mening som åsyftas i artikel 340 andra stycket FEUF. Den tredje grunden rör huruvida det föreligger ett orsakssamband, i den mening som åsyftas i samma bestämmelse, mellan det handlande som har lagts kommissionen till last och den skada som klagandebolaget påstår sig ha lidit.

Den första grunden för överklagandet

10. Den första grunden avser att tribunalen ska ha åsidosatt artikel 46 i Stadgan för Europeiska unionens domstol när den fann att talan inte kunde upptas till sakprövning i den del som den rörde en skada hänförlig till en minskning av antalet anställda. Klagandebolaget har ifrågasatt tribunalens bedömning att den skadan uppkom i samband med antagandet av den incitamentsplan som infördes den 30 december 2015 (nedan kallad incitamentsplanen) [9] och att nämnda skada var av omedelbar beskaffenhet. [10] Enligt klagandebolaget var nämligen den skadan inte en följd av den planen utan av senare åtgärder som ledde till en konkret minskning av personalstyrkan, vilket betyder att skadan var av fortlöpande beskaffenhet. [11]

11. Enligt artikel 46 i Stadgan för Europeiska unionens domstol, som i kraft av artikel 53 första stycket i samma stadga är tillämplig på förfarandet vid tribunalen, ska talan mot unionen om ansvar i utomobligatoriska rättsförhållanden preskriberas fem år efter den händelse som

[9] Närmare bestämt rörde det sig om ett avtal mellan klagandebolaget och fackföreningarna om en plan avsedd att minska personalstyrkan med 85 personer genom att ge anställda incitament att sluta.

[10] Detta skulle medföra att den femåriga preskriptionstiden redan hade löpt ut när klagandebolaget framställde sin begäran till kommissionen (se punkterna 61 och 68 i den överklagade domen).

[11] Enligt klagandebolaget var den ifrågavarande skadan inte omedelbart märkbar när avtalet om incitamentsplanen ingicks (den 30 december 2015), eftersom det då endast var möjligt att uppskatta beloppet för den kostnad som skulle komma att belasta bolaget (för vilken avsättningar hade gjorts på förhand under räkenskapsåret 2015), samtidigt som de faktiska utbetalningarna skedde senare, efter hand som anställda accepterade klagandebolagets plan. Denna grund är enligt min uppfattning – i motsats till vad kommissionen har gjort gällande – möjlig att uppta till sakprövning, eftersom klagandebolaget inte har begärt att få tribunalens bedömning av bevisning och sakomständigheter omprövad (utan att därvid ha åberopat missuppfattning av faktiska omständigheter) utan i stället har ifrågasatt tribunalens rättsliga klassificering av de aktuella omständigheterna, närmare bestämt att tribunalen i huvudsak fann att den påstådda skadan var ”omedelbar” men inte ”fortlöpande”.

föranleder ansvarstalan.[12] Enligt domstolens praxis börjar preskriptionsfristen löpa när samtliga förutsättningar för skadeståndsskyldigheten är uppfyllda och särskilt när skadan har uppstått.[13] Fristen börjar alltså inte löpa när den skadegörande händelsen inträffar utan när de skadliga verkningarna faktiskt uppstår för de berörda personernas del.[14]

12. I punkt 61 i den överklagade domen inskränkte sig tribunalen till att ange att skadan med koppling till minskningen av antalet anställda var en följd av incitamentsplanen, vilken infördes den 30 december 2015, och att preskriptionsfristen således redan hade löpt ut när klagandebolaget framställde sin begäran till kommissionen. Tribunalen lämnade alltså inga ytterligare förklaringar såvitt avsåg den ifrågavarande skadans beskaffenhet.

13. I detta hänseende vill jag framhålla att incitamentsplanens tvingande beskaffenhet medför att det var vid den tidpunkten som den påstådda skadan uppstod[15]; att genomförandet av planen skedde under längre tid är därvid ovidkommande.[16] En ”fortlöpande skada” är nämligen en skada som inte uppstår i samband med en enskild händelse utan visar sig och utvecklas successivt, varvid dess omfattning ökar med tiden.[17] Med andra ord utgörs orsaken till en sådan skada inte av en enskild händelse utan av en situation som fortgår. I det aktuella fallet har den påstådda skadan varit densamma ända sedan incitamentsplanen antogs.

14. Det är riktigt att klagandebolaget vid tidpunkten för antagandet av incitamentsplanen inte kunde fastställa det exakta beloppet för skadan, vilket kunde komma att variera beroende på hur framgångsrik planen skulle komma att bli. Emellertid kunde klagandebolaget vid den tidpunkten fastställa det högsta möjliga beloppet för den påstådda skadan och avsätta medel för att kunna hantera alla eventualiteter i det hänseendet. Till yttermera visso utgör artikel 340 andra stycket FEUF inte hinder mot att väcka talan vid domstolen för att principiellt få fastställt unionens skadeståndsansvar på grund av en omedelbart förestående skada som kan förutses med tillräcklig säkerhet men vars storlek ännu inte kan anges exakt.[18]

15. Klagandebolaget har också gjort gällande dels att den påstådda skadan började yttra sig ”från och med den första utbetalningen”, dels att effekterna av skadan visade sig successivt i takt med att anställda accepterade incitamentsplanen. Även om det resonemanget skulle godtas, betyder detta inte att skadan kan anses vara ”fortlöpande”. Enligt min uppfattning finns det i en sådan situation till att börja med inte någon rättslig grund som medger att det görs åtskillnad mellan den första

[12] Som tribunalen erinrade om i punkt 29 i den överklagade domen är syftet med denna preskriptionsfrist dels att säkerställa skyddet för den skadelidande personens rättigheter, eftersom denne måste ges tillräckligt med tid för att framskaffa de uppgifter som är relevanta för en eventuell talan, dels att förhindra att den skadelidande på obestämd tid dröjer med att utöva sin rätt till skadestånd. I detta sammanhang hänvisade tribunalen till dom av den 8 november 2012, Evropaïki Dynamiki/kommissionen (C-469/11 P, EU:C:2012:705, punkt 33 och där angiven rättspraxis), och dom av den 7 juli 2021, Bateni/rådet (T-455/17, EU:T:2021:411, punkt 62 och där angiven rättspraxis).

[13] Se, bland annat, dom av den 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/kommissionen (C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 29), och dom av den 8 november 2012, Evropaïki Dynamiki/kommissionen (C-469/11 P, EU:C:2012:705, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

[14] Se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 april 2007, Holcim (Deutschland)/kommissionen (C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 30), och dom av den 28 februari 2013, Inalca och Cremonini/kommissionen (C-460/09 P, EU:C:2013:111, punkt 60).

[15] I sin talan i första instans vitsordade klagandebolaget i allt väsentligt att kostnaden för den planen ”togs upp som en anteciperad engångskostnad under räkenskapsåret 2015” trots att denna kostnad ”i själva verket uppkom under de påföljande åren”.

[16] För övrigt hade klagandebolaget inga svårigheter att bedöma beloppet för denna skada på grundval av en avsättning som gjordes den 31 december 2015

[17] Se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 februari 2013, Inalca och Cremonini/kommissionen (C-460/09 P, EU:C:2013:111, punkt 80 och där angiven rättspraxis). Se även Baranowska, N., & Machnikowski, P., ”European Union”, i: *Prescription in tort law: analytical and comparative perspectives*, Intersentia, Cambridge, 2020, s. 706, och Dimitrova, Y., & Picod, F., ”La prescription dans l’action en responsabilité contre l’Union européenne”, *Revue des affaires européennes*, 2021, nr 4, s. 858.

[18] Se, bland annat, förslag till avgörande av generaladvokaten Jääskinen i målet Inalca och Cremonini/kommissionen (C-460/09 P, EU:C:2012:632, punkt 45 och där angiven rättspraxis).

utbetalningen och de följande,[19] och vidare torde den aktuella skadan då snarast få anses bestå av en uppsättning skador knutna till på varandra följande fall där olika anställda har accepterat incitamentsplanen, varvid en egen preskriptionsfrist gäller för vart och ett av dessa fall.

16. I detta hänseende är det emellertid, i linje med vad kommissionen har påpekat i sina inlagor, tillräckligt att framhålla att klagandebolaget fastställde beloppet för sitt skadeståndsyrkande med hänvisning till den avsättning som redovisades i balansräkningen per den 31 december 2015 och att klagandebolaget inte har anfört någon bevisning såvitt avser de tidpunkter då olika anställda accepterade den av bolaget föreslagna incitamentsplanen.

17. Mot bakgrund av ovanstående anser jag att överklagandet ska ogillas såvitt avser den första grunden.

Den andra grunden för överklagandet

18. Den andra grunden avser att tribunalen ska ha åsidosatt artikel 340 andra stycket FEUF genom att göra bedömningen att kommissionens rättsstridiga handlande inte utgjorde någon ”tillräckligt klar överträdelse” av unionsrätten och genom att tillämpa rekvisitet allvarlig och uppenbar överträdelse på ett felaktigt sätt. Till att börja med hade kommissionen enligt klagandebolaget inget – eller i alla händelser begränsat – utrymme för skönsmässig bedömning när den skulle avgöra huruvida FITD:s ingripande till förmån för Tercas utgjorde statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF. Vidare anser kommissionen att tribunalen inte borde ha beaktat att de omständigheter som låg till grund för Tercas-beslutet var sakligt och rättsligt komplicerade och att tribunalen i alla händelser borde ha bortsett från den komplexiteten i det aktuella fallet.

19. I den överklagade domen fann tribunalen att kommissionen, trots den oriktiga bedömning som kunde läggas den till last,[20] inte hade gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av artikel 107.1 FEUF, eftersom dess fel inte avvek från ett normalt försiktigt och aktsamt handlande hos en institution som har till uppgift att övervaka tillämpningen av konkurrensreglerna.[21]

20. Jag erinrar inledningsvis om att det följer av domstolens fasta praxis att det ska anses föreligga en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter – vilket är ett av villkoren för att unionens utomobligatoriska ansvar ska kunna inträda – när den aktuella överträdelsen innebär att den berörda institutionen uppenbart och allvarligt har överskridit

[19] Jag har för övrigt noterat en form av motsägelse mellan klagandebolagets olika argument. Nämnda bolag har nämligen å ena sidan gjort gällande att den aktuella skadan, vid den tidpunkt då avtalet om incitamentsplanen ingicks, inte kunde beräknas utan enbart uppskattas. Å andra sidan har bolaget hävdat att den påstådda skadan inte började få verkan förrän från och med den första utbetalningen, alltså från och med en tidpunkt då denna skada inte heller slutgiltigt kunde beräknas.

[20] Enligt tribunalen berodde Tercas-beslutets rättsstridighet på att kommissionen hade begått ett begreppsmässigt fel kopplat till en sammanblandning av villkoret att stöd måste kunna tillskrivas staten och villkoret att stöd måste ges med hjälp av statliga medel samt att kommissionen hade underlåtit att lägga fram och styrka tillräcklig bevisning för att den ifrågavarande åtgärden kunde tillskrivas staten (se punkt 115 i den överklagade domen).

[21] Se punkterna 114–123 i den överklagade domen.

gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning. [22] För att en sådan överträdelse ska kunna fastställas krävs det att det har konstaterats föreligga ett fel som under liknande omständigheter inte skulle ha begåtts av en normalt försiktig och aktsam administration. [23]

21. Vid bedömning av huruvida en överträdelse av en unionsrättslig bestämmelse är att anse som tillräckligt klar ska hänsyn också tas till på vilket område, på vilka villkor och i vilket sammanhang institutionen ingriper. De omständigheter som därvid ska beaktas är bland annat hur klar och precis den rättsregel som har överträtts är, hur stort utrymme för skönsmässig bedömning den regeln ger unionsinstitutionen, hur komplex den situation som ska regleras är och hur svåra bestämmelserna är att tillämpa eller tolka samt huruvida en eventuell felaktig rättstillämpning är ursäktlig eller oursäktlig. [24]

22. Hur stort utrymme för skönsmässig bedömning den åsidosatta rättsregeln ger den berörda unionsinstitutionen är i detta sammanhang endast en av flera omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av huruvida institutionen har gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av den regeln. Detta är visserligen en relevant omständighet som alltid måste prövas, men att en åsidosatt bestämmelse inte ger något utrymme för skönsmässig bedömning innebär inte nödvändigtvis att en överträdelse av den bestämmelsen alltid är att anse som tillräckligt klar. Beroende på omständigheterna i varje enskilt fall kan nämligen andra aspekter beaktas, med hänsyn till det sammanhang i vilket den konstaterade överträdelsen har begåtts. Mot bakgrund av omständigheterna kan det exempelvis tänkas att ett åsidosättande av en rättsregel som inte ger den berörda institutionen något utrymme för skönsmässig bedömning ändå inte framstår som uppenbart och således tillräckligt klart, om åsidosättandet beror på en felaktig rättstillämpning som är ursäktlig med hänsyn till svårigheterna att tolka den rättsakt som innehåller denna regel. [25]

23. Det ansvarsrekvisit som domstolen tillämpar inbegriper därför både en subjektiv aspekt, som rör institutionens utrymme för skönsmässig bedömning, och ett antal objektiva aspekter, vilka rör sammanhanget. [26] I vissa situationer där den regel som har överträtts endast ger den berörda unionsinstitutionen ett begränsat utrymme för skönsmässig bedömning, eller inget sådant utrymme alls, kan redan den omständigheten att unionsrätten över huvud taget har överträtts innebära att det ska anses föreligga en tillräckligt klar överträdelse, [27] men ett konstaterande med den innebörden måste ändå alltid grunda sig på samtliga omständigheter kring överträdelsen i så

[22] Se dom av den 11 januari 2024, Dyson m.fl./kommissionen (C-122/22 P, EU:C:2024:11, punkt 48 och där angiven rättspraxis) (nedan kallad domen Dyson). Kravet på att det ska föreligga en tillräckligt klar överträdelse av unionsrätten syftar, oberoende av den aktuella rättsstridiga aktens natur, till att förhindra att risken för att institutionen ska behöva ersätta skador som åberopas av de berörda personerna ska utgöra ett hinder för institutionens möjlighet att till fullo utöva sina befogenheter i allmänhetens intresse, såväl inom ramen för sin normgivande verksamhet eller verksamhet som innebär ekonomisk-politiska val som inom ramen för sina administrativa befogenheter, utan att tredje man därigenom tvingas bära konsekvenserna av flagranta och oursäktliga brister (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 mars 2010, Artegodan/kommissionen, T-429/05, EU:T:2010:60, punkt 55 och där angiven rättspraxis).

[23] Se domen Dyson (punkt 49 och där angiven rättspraxis).

[24] Se domen Dyson (punkterna 50 och 51 samt där angiven rättspraxis).

[25] Se domen Dyson (punkterna 52 och 53 samt där angiven rättspraxis). Se även Wildemeersch, J., ”Section 2 – Les conditions du recours en responsabilité”, i: *Contentieux de la légalité des actes de l'Union européenne*, Bruylant, Bryssel, 2019, s. 466–479, och Nicolaides, P., ”The discretion of competition authorities and their liability for damage they cause with erroneous decisions”, *European Competition Law Review*, vol. 45, 2024, nr 7, s. 308–316.

[26] Se, för ett likande resonemang, Lenaerts, K., m.fl., *EU Procedural Law*, 2 uppl., Oxford University Press, 2023, s. 501. Enligt författarna inbegriper det av unionsdomstolen tillämpade ansvarsrekvisitet en subjektiv aspekt knuten till institutionens, organets eller byråns utrymme för skönsmässig bedömning, samtidigt som unionsdomstolen parallellt beaktar faktorer såsom hur komplexa de situationer som ska regleras är, hur svårt det är att tillämpa eller tolka lagstiftningen och hur klar och precis den unionsrättsliga bestämmelse som har överträtts är samt huruvida felet är oursäktligt eller uppsåtligt.

[27] Slutsatsen att den omständigheten att unionsrätten hade åsidosatts i sig var tillfyllest för att det skulle anses föreligga en tillräckligt klar överträdelse därav som gjorde att unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar kunde inträda har domstolen exempelvis dragit i ett fall där kommissionen, efter ogiltigförklaring av ett beslut i vilket den hade konstaterat att ett företag hade åsidosatt artikel 101 FEUF, var skyldig att till företaget återbetala de preliminära böter som detta hade betalat jämte dröjsmålsränta men underlät att betala räntan (se dom av den 20 januari 2021, kommissionen/Printeos, C-301/19 P, EU:C:2021:39, punkterna 104 och 105).

måtto att det vid prövningen av dessa inte får ha framkommit någon annan relevant omständighet som skulle kunna föranleda slutsatsen att det aktuella överskridandet av utrymmet för skönsmässig bedömning inte kan anses ha varit uppenbart och allvarligt. [28]

24. I det aktuella fallet fann tribunalen och domstolen i sina respektive Tercas-domar i allt väsentligt att Tercas-beslutets rättsstridighet berodde på två begreppsmässiga fel, varav det ena innebar att kommissionen hade blandat samman villkoret att stöd måste kunna tillskrivas staten och villkoret att stöd måste ges med hjälp av statliga medel [29] medan det andra innebar att kommissionen hade bedömt rekvisitet tillskrivbarhet till staten med samma metod som tillämpas när stöd beviljas av ett offentligt företag. [30]

25. När det till att börja med gäller sammanblandningen av villkoret att stöd måste kunna tillskrivas staten och villkoret att stöd måste ges med hjälp av statliga medel, konstaterar jag att kommissionen i Tercas-beslutet avstod från att göra åtskillnad mellan dessa båda villkor av det skälet att de indikatorer som var hänförliga till nämnda villkor enligt kommissionen var identiska.

26. Därvidlag vill jag framhålla att det inte är ovanligt att kommissionen – eller för den delen unionsdomstolen – bedömer vissa av villkoren för statligt stöd tillsammans i situationer där de faktiska omständigheter som prövas är gemensamma för de berörda villkoren. [31] Detta gäller bland annat villkoret att stödet måste ge mottagaren en fördel och villkoret att åtgärden måste vara selektiv (exempelvis på tal om skattestöd), [32] villkoret att konkurrensen måste snedvridas och villkoret att handeln mellan medlemsstater måste påverkas [33] samt – vilket är relevant i det nu aktuella fallet – villkoret att en åtgärd måste kunna tillskrivas staten och villkoret att statliga medel måste användas. [34]

[28] Se domen Dyson (punkt 54). Att den berörda institutionen har saknat utrymme för skönsmässig bedömning innebär med andra ord inte automatiskt att överträdelsen av unionsrätten ska anses vara tillräckligt klar. Hur stort utrymme den berörda institutionen har för skönsmässig bedömning är visserligen av avgörande betydelse, men detta är inte det enda kriteriet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 mars 2010, Artegodan/kommissionen, T-429/05, EU:T:2010:60, punkterna 59 och 60 samt där angiven rättspraxis).

[29] I punkt 70 i sin Tercas-dom fann tribunalen i allt väsentligt kommissionen i det aktuella fallet inte hade försökt göra tydlig åtskillnad mellan frågan huruvida den berörda åtgärden kunde tillskrivas staten och frågan huruvida den åtgärden hade beviljats med hjälp av statliga medel, trots att det handlar om två separata villkor som båda måste vara uppfyllda. Domstolen uttalade sig inte om detta i sin Tercas-dom, där den enbart prövade villkoret i fråga om huruvida de omtvistade åtgärderna kunde tillskrivas de italienska myndigheterna (se punkt 64 i domen).

[30] Av punkterna 87–90 i tribunalens Tercas-dom, vilka har fastställts genom punkt 67 i domstolens Tercas-dom, framgår att kommissionen inte kunde stödja sig på att det var osannolikt att de offentliga myndigheterna inte hade utövat något inflytande över och inte faktiskt hade kontrollerat det privaträttsliga organ som hade beviljat stödet, utan att kommissionen var skyldig att förklara och motivera att det förelåg tillräcklig bevisning för att styrka att den aktuella åtgärden hade vidtagits under de offentliga myndigheternas inflytande eller faktiska kontroll. I allt väsentligt hade kommissionen därvid underlåtit att beakta avsaknaden av ”äganderättsligt samband” mellan den berörda enheten och staten (se punkt 73 i domstolens Tercas-dom).

[31] Av domstolens praxis framgår att även uppräkningen av de villkor som måste vara uppfyllda för att statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF ska anses föreligga varierar beroende på att omständigheterna föranleder en gemensam bedömning av vissa av dessa villkor. Med ledning av den mest utförliga uppräkningen kan följande villkor urskiljas: åtgärden måste kunna tillskrivas staten och statliga medel måste användas (se, bland annat, dom av den 2 mars 2021, kommissionen/Italien m.fl., C-425/19 P, EU:C:2021:154, punkt 58 och där angiven rättspraxis), mottagaren måste få en ekonomisk fördel (se, bland annat, dom av den 24 juli 2003, Altmark Trans och Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, punkt 84 och där angiven rättspraxis), åtgärden måste vara selektiv (se, bland annat, dom av den 10 september 2024, kommissionen/Irland m.fl., C-465/20 P, EU:C:2024:724, punkt 75 och där angiven rättspraxis), konkurrensen måste snedvridas (se, bland annat, dom av den 19 september 2000, Tyskland/kommissionen, C-156/98, EU:C:2000:467, punkt 33 och där angiven rättspraxis) och handeln mellan medlemsstater måste hindras (se, bland annat, dom av den 7 mars 2024, Fallimento Esperia och GSE, C-558/22, EU:C:2024:209, punkt 64 och där angiven rättspraxis).

[32] Se, bland annat, dom av den 21 december 2016, kommissionen/World Duty Free Group m.fl. (C-20/15 P och C-21/15 P, EU:C:2016:981, punkt 53 och där angiven rättspraxis).

[33] Se, bland annat, dom av den 27 juni 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 78).

[34] Domstolen angav exempelvis i sin Tercas-dom, i samband med att den erinrade om rättspraxis, att fyra villkor måste vara uppfyllda för att en åtgärd ska anses utgöra statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF, varvid det första av de villkor som domstolen räknade upp var att det ska röra sig om ”en statlig åtgärd eller en åtgärd som vidtas med hjälp av statliga medel” (se punkt 57 i domen).

27. När det sedan gäller bedömningen av villkoret att stöd måste kunna tillskrivas staten, är det riktigt att kommissionen – såsom framgår av Tercas-domarna [35] – i det aktuella fallet inte kunde stödja sig på att *det var osannolikt att de offentliga myndigheterna inte hade utövat något inflytande över och inte faktiskt hade kontrollerat* FITD utan i stället var skyldig att visa att den ifrågavarande stödåtgärden hade *vidtagits under de offentliga myndigheternas inflytande eller faktiska kontroll*. Enligt unionsdomstolen tillämpade kommissionen i allt väsentligt fel metod.

28. Jag anser emellertid att kommissionen, under de omständigheter som var för handen i det aktuella fallet, behövde pröva en komplex uppsättning uppgifter för att kunna avgöra i vilken omfattning de statliga myndigheterna hade varit inblandade i beviljandet av åtgärder som hade genomförts av en enhet – i det aktuella fallet FITD – vars ”privata” beskaffenhet inte var omedelbart uppenbar, särskilt med tanke på dess hybridkaraktär och på dess band till Italiens centralbank. [36] Såsom tribunalen också på goda grunder bekräftade i punkt 120 i den överklagade domen behövde kommissionen tillämpa begreppet statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF i ett synnerligen komplext rättsligt och faktiskt sammanhang, där stödåtgärderna hade beviljats av ett privaträttsligt organ, varvid kommissionen bedömde dels de omständigheter och faktorer som gjorde det möjligt att dra slutsatsen att åtgärden kunde tillskrivas staten, dels det faktiska och rättsliga sammanhanget för de nationella åtgärder som avsågs i Tercas-beslutet, dels statens företrädares inblandning i ingripandets olika faser och dels FITD:s offentliga uppdrag.

29. Att begreppet statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF är ett objektivt begrepp hindrar för övrigt inte att det – även i fall där det inte krävs några komplicerade faktaanalyser eller ekonomiska analyser [37] – vid tolkning av de kriterier som ligger till grund för detta begrepp kan uppkomma, såsom i det nu aktuella fallet, komplicerade rättsliga frågor. [38] Till och med i fall där det saknas utrymme för skönsmässig bedömning är själva prövningen av sakomständigheterna nämligen så beskaffad att det kan uppkomma svårigheter att tolka och i synnerhet tillämpa de underliggande rättsliga begreppen liksom begreppsmässiga fel av det slag som har lagts kommissionen till last i förevarande mål. [39]

30. Jag anser därför att kommissionen i det aktuella fallet visserligen hade ett begränsat eller kanske helt obefintligt utrymme för skönsmässig bedömning men att det komplexa i den situation som kommissionen hade att bedöma också är relevant för prövningen av huruvida den begick en tillräckligt klar överträdelse av unionsrätten. [40] Det rekvisit som är relevant vid bedömningen av huruvida det föreligger en ”tillräckligt klar överträdelse” är således i alla händelser det rekvisit som avser hur en aktsam administration skulle ha agerat.

[35] Se punkterna 87–89 i tribunalens Tercas-dom respektive punkterna 65–67 i domstolens Tercas-dom.

[36] Enligt kommissionens beskrivning var FITD en privaträttslig enhet som med avseende bland annat på sitt inrättande, sitt uppdrag, sin organisation och sin bakgrund samt åtgärdens utveckling hade mycket nära kopplingar till de offentliga myndigheterna (se, för ett liknande resonemang, punkterna 121–131 i Tercas-beslutet).

[37] Detta gäller bland annat tillämpningen av ”principen om en privat aktör” vid bedömning av villkoret att mottagaren måste få en fördel (se, exempelvis, dom av den 11 november 2021, Autostrada Wielkopolska/kommissionen och Polen, C-933/19 P, EU:C:2021:905, punkt 116 och där angiven rättspraxis).

[38] Se, exempelvis, Merola, M., & Caliento, F., ”Is the notion of aid broadening or shrinking over time, and if so, why? A subjective view on the rationale of the case law”, i: *EU State Aid Law*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2020, s. 18–53. Författarna ger flera exempel där det framgår hur svårt det kan vara att avgöra huruvida en åtgärd utgör statligt stöd, bland annat på tal om begreppet statliga medel (se, särskilt, s. 26–31), och de konstaterar också att det på senare tid åter har blivit betydligt vanligare att domstolen upphäver tribunalens domar.

[39] Härvidlag bör det framhållas att domstolen meddelade sin Tercas-dom i stor avdelning.

[40] Se punkterna 23 och 24 i detta förslag till avgörande. Såvitt avser sådana situationer skulle kravet på en *tillräckligt klar* överträdelse av unionsrätten nämligen förlora sin ändamålsenliga verkan om det kravet ansågs vara uppfyllt varje gång som en överträdelse begicks av kommissionen eller någon annan offentlig administration som handlade inom sina egna expertområden.

31. Av detta följer att de fel som kommissionen har begått i det aktuella fallet kan klassificeras som rena felbedömningar vilka inte i sig är tillräckliga för att kunna anses utgöra en uppenbar och allvarlig överträdelse – eller, med andra ord, för att kunna anses utgöra fel som under liknande omständigheter inte skulle ha begåtts av en normalt försiktig och aktsam administration – och därmed kunna föranleda att unionens ansvar inträder. [41]

32. Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag att överklagandet ska ogillas såvitt avser den andra grunden.

Den tredje grunden för överklagandet

33. Den tredje grunden avser att tribunalen åsidosatte artikel 340 andra stycket FEUF och artiklarna 91 e och 96 i sina rättegångsregler genom att finna att det saknades orsakssamband mellan kommissionens rättsstridiga handlande och den påstådda skadan i form av en försämring av kundernas förtroende för klagandebolaget. [42]

34. Enligt domstolens praxis innebär villkoret om orsakssamband i allt väsentligt att det måste finnas ett tillräckligt direkt orsakssamband – vilket det ankommer på den som yrkar skadestånd att styrka – mellan unionsinstitutionernas handlande och skadan, på så sätt att det påtalade handlandet är den avgörande orsaken till skadan. [43]

35. I det aktuella fallet har klagandebolaget för det första gjort gällande att tribunalen, i samband med att den fann att det saknades orsakssamband mellan kommissionens handlande och de skador som avsåg kundbortfall, felaktigt gjorde bedömningen att klagandebolaget inte hade gjort åtskillnad mellan sina egna kunder och Tercas kunder och inte heller hade angett vilka värden som var hänförliga till respektive kundkrets.

36. I motsats till vad klagandebolaget har gjort gällande, inskränkte sig emellertid tribunalen inte till att konstatera att klagandebolaget hade underlåtit att göra åtskillnad mellan sin egen och Tercas kundkrets, utan tribunalen fann också att klagandebolaget inte heller hade anfört några

[41] Med hänvisning till de formuleringar som kommissionen använde vid förhandlingen rör det sig om en situation där kommissionen har begått ett fel (och därvid har erkänt att den gjorde fel genom att säga ”*mea culpa*”), men kommissionen går emellertid inte utöver vad som kan förväntas av en aktsam administration (och kommissionen borde, under sådana omständigheter, i stället ha erkänt att den gjort ett allvarligt fel genom att säga ”*mea maxima culpa*”).

[42] Se punkterna 132–161 i den överklagade domen.

[43] Se, bland annat, dom av den 27 april 2023, Fondazione Cassa di Risparmio di Pesaro m.fl./kommissionen (C-549/21 P, EU:C:2023:340, punkt 114 och där angiven rättspraxis). Se även, för ett liknande resonemang, Lenaerts, K., m.fl., *EU Procedural Law*, 2 uppl., Oxford University Press, 2023, s. 512–514. Såsom författarna påpekar, finns det inte någon standardformulering i domstolens praxis såvitt avser detta krav, utan unionsdomstolen har uttryckt det på olika sätt, även om den underliggande huvudtanken är att unionen är ansvarig endast för skador som utgör en direkt konsekvens av dess institutioners, organs och byråers rättsstridiga rättsakter eller handlingar (se även Wildemeersch, J., ”Section 2 – Les conditions du recours en responsabilité”, i: *Contentieux de la légalité des actes de l’Union européenne*, Bruylant, Bryssel, 2019, s. 484–487). Vissa författare gör dessutom åtskillnad mellan å ena sidan begreppet faktisk kausalitet, vilket avser svaret på frågan huruvida det rättsstridiga handlandet utgör en nödvändig förutsättning för den skada som görs gällande, och å andra sidan begreppet rättslig kausalitet, som innebär att det införs ytterligare krav avsedda att se till att unionens institutioner och organ inte blir ansvariga för alltför avlägsna skador, exempelvis att skadan måste utgöra en tillräckligt direkt följd av det rättsstridiga handlandet, att det måste finnas ett tillräckligt direkt samband mellan handlandet och skadan eller att handlandet måste vara den avgörande orsaken till skadan (se, för ett liknande resonemang, Biondi, A., & Farley, M., *The right to damages in European law*, Kluwer Law International, 2009, s. 146–154). Samma åtskillnad beskrivs i förslag till avgörande av generaladvokaten Ćapeta i målet WS m.fl./Frontex (Gemensam återvändandeinsats) (C-679/23 P, EU:C:2025:427, punkterna 101–109). Se även, för en jämförande undersökning av olika sätt att förhålla sig till kausalitet i olika EU-medlemsstater, Infantino, M., & Zervogianni, E., ”The European Ways to Causation”, i: *Causation in European Tort Law*, Cambridge University Press, 2017, s. 85–128, och Bussani, M., Sebok, A.J., & Infantino, M., ”Causation”, i: *Common Law and Civil Law Perspectives on Tort Law*, Oxford Academic, onlineutgåva, 2022, s. 177–212.

särskilda argument med syftet att fastställa huruvida Tercas kundbortfall och minskningen av dess direkta inlåning kunde tillskrivas Tercas-beslutet,[44] och detta har klagandebolaget inte bestritt.

37. I alla händelser fann tribunalen i den överklagade domen att de beslut av klagandebolagets kunder som enligt bolaget hade förorsakat den påstådda skadan hade fattats av dessa kunder inom ramen för de bedömningar som de hade gjort mot bakgrund av sina egna ekonomiska intressen. Därvid hänvisade tribunalen till tre omständigheter. Till att börja med hade klagandebolagets kunder inga rättsliga förpliktelser till följd av Tercas-beslutet. Vidare fanns det inte något i det beslutet som tydde på att klagandebolaget inte skulle kunna vidta alternativa frivilliga åtgärder till förmån för Tercas och inte heller något som syftade till att minska klagandebolagets trovärdighet och kundernas förtroende för detta. Slutligen hade både den italienska regeringen och klagandebolaget redan i samband med att Tercas-beslutet tillkännagavs uppgett att det fanns frivilliga ingripanden som var färdiga att genomföras, varför Tercas-beslutet inte skulle komma att få några negativa effekter.[45]

38. I detta hänseende har klagandebolaget inskränkt sig till att ifrågasätta tribunalens slutsatser, utan att styrka att dessa slutsatser grundades på felaktig rättstillämpning eller på missuppfattning av sakomständigheter eller bevisning.

39. För det andra har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen felaktigt hänvisade till domen i målet Fondazione Cassa di Risparmio di Pesaro m.fl./kommissionen.[46]

40. Därvidlag är det tillräckligt att påpeka att tribunalen hänvisade till den domen enbart i syfte att underkänna klagandebolagets argument att nämnda dom stärkte bolagets ståndpunkt och att tribunalen fann att den domen inte var tillräcklig för att ett orsakssamband skulle kunna anses styrkt. Således är klagandebolagets argument inte av sådant slag att de kan påverka tribunalens bedömning, som inte grundar sig på den domen.

41. För det tredje har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen felaktigt konstaterade att olika omständigheter bidrog till att orsaka de påstådda skadorna.

42. I detta hänseende erinrar jag om att det enligt domstolens praxis är nödvändigt att den åberopade skadan verkligen har orsakats av det handlande som har lagts institutionerna till last. Även när institutionerna eventuellt kan ha bidragit till den skada för vilken ersättning begärs, kan nämligen deras bidrag vara alltför avlägset på grund av andra faktorer, exempelvis att utomstående personer eller i förekommande fall de som har yrkat skadestånd själva är ansvariga.[47] Vidare, även om frågan om det föreligger ett orsakssamband mellan den skadevållande händelsen och skadan är en rättslig fråga och som sådan omfattas av domstolens

[44] Se punkt 137 i den överklagade domen.

[45] Se punkterna 138–141 i den överklagade domen.

[46] Dom av den 27 april 2023 (C-549/21 P, EU:C:2023:340). Klagandebolaget har bland annat framhållit att i det målet hade kommissionen utövat påtryckningar på de italienska myndigheterna som inte gällde någon konkret åtgärd, medan kommissionen i förevarande mål antog ett tvingande beslut.

[47] Se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 mars 2010, Trubowest Handel och Makarov/rådet och kommissionen (C-419/08 P, EU:C:2010:147, punkt 59 och där angiven rättspraxis). Begreppet ”tillräckligt direkt samband” tolkas nämligen restriktivt i unionsdomstolens praxis, något som bland annat bekräftas av att tribunalen har funnit att den omständigheten att det påstått rättsstridiga handlandet av den berörda unionsinstitutionen eller det berörda unionsorganet utgjorde en nödvändig förutsättning för skadans uppkomst, i den bemärkelsen att skadan inte skulle ha uppkommit i avsaknad av det handlandet, inte i sig var tillfyllest för att det skulle anses styrkt att det förelåg ett tillräckligt direkt orsakssamband i den mening som avses i nämnda praxis (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 23 maj 2019, Remag Metallhandel och Jaschinsky/kommissionen, T-631/16, EU:T:2019:352, punkt 52 och där angiven rättspraxis). Se även Havu, K., & Kurki-Suonio, S., ”Damages Liability of the EU for Harm Caused by Excessive Duration of Court Proceedings”, *European Public Law*, vol. 27, 2021, nr 2, s. 305–330.

prövning i samband med ett överklagande [48], ligger dock tribunalens faktiska bedömning av orsakssambandet utanför domstolens behörighet i samband med överklagandet, utom i fall av missuppfattning av faktiska omständigheter eller bevis [49]. En sådan missuppfattning kan endast beaktas när den framgår tydligt av handlingarna i målet och det framgår, utan att det är nödvändigt att göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna och bevisen, att bedömningen av de befintliga bevisen är uppenbart felaktig [50].

43. I det aktuella fallet har klagandebolaget ifrågasatt fyra av de fem omständigheter som tribunalen i punkterna 144–149 i den överklagade domen beaktade när den fann att det saknades orsakssamband mellan kommissionens handlande och den påstådda skadan, nämligen dels att det hade förekommit förluster i balansräkningen för år 2015, dels att bristande information till investerarna hade föranlett administrativa sanktioner och brottsutredningar, dels att Tercas redan år 2013 hade varit en bank på obestånd och dels att de kostnader som hade uppkommit till följd av åtgärderna för att mildra de påstådda negativa verkningarna av Tercas-beslutet inte kunde tillskrivas det beslutet. [51]

44. Inledningsvis vill jag framhålla att jag anser – i motsats till vad klagandebolaget har gjort gällande – att förekomsten av möjliga samtidiga orsaker kan påverka inte endast skadeståndsbeloppet utan även i förekommande fall bedömningen av huruvida det över huvud taget finns ett orsakssamband mellan det påtalade handlandet och den påstådda skadan.

45. När det till att börja med gäller förlusterna i balansräkningen för år 2015 har klagandebolaget gjort gällande att dessa förluster, enligt bolagets egna experter, på sin höjd kan ha bidragit till en viss andel av kundbortfallet, en andel som nämnda experter har uppskattat till 50 procent. [52] Klagandebolaget har emellertid inte visat att tribunalen i den överklagade domen missuppfattade några sakomständigheter eller någon bevisning, och bolaget har inte heller bestritt de övriga omständigheter hänförliga till sammanhanget som tribunalen beaktade i detta hänseende, nämligen att klagandebolagets finansiella indikatorer ständigt hade försämrats redan från och med förvärvet av Tercas under år 2014 och att dess kunder hade blivit missnöjda på grund av den minskning av enhetsvärdet för de av klagandebolaget ägda aktierna som hade beslutats med anledning av och samtidigt med fastställandet av klagandebolagets årsredovisning för 2015 (närmare bestämt den 24 april 2016), [53] att klagandebolaget redan före antagandet av Tercas-beslutet, särskilt mellan december 2014 och december 2015, hade förlorat 4,9 procent av sin direkta inlåning [54] och att även reformen av de kooperativa bankerna, som klagandebolaget självt har utpekat som en av orsakerna till att bolaget behövde se över sin affärsplan för 2015–2019 och ersätta den med en ny plan för 2016–2020, bidrog till att urholka förtroendet bland bolagets kunder. [55]

[48] Se, bland annat, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2009, kommissionen/Schneider Electric (C-440/07 P, EU:C:2009:459, punkt 192).

[49] Se, bland annat, för ett liknande resonemang, dom av den 19 oktober 2017, Agriconsulting Europe/kommissionen (C-198/16 P, EU:C:2017:784, punkt 22).

[50] Se, bland annat, för ett liknande resonemang, dom av den 1 augusti 2025, Frankrike och kommissionen/CWS Powder Coatings m.fl. (C-71/23 P och C-82/23 P, EU:C:2025:601, punkt 67 och där angiven rättspraxis).

[51] Däremot har klagandebolaget inte bestritt tribunalens bedömning i punkt 148 i den överklagade domen med innebörden att klagandebolaget inte hade förklarat hur Tercas-beslutet hade hindrat bolaget från att locka nya kunder, med tanke på att det frivilliga ingripandet (vilket ersatte FITD:s ingripande till förmån för Tercas, och vilket inte godkändes genom Tercas-beslutet) hade beslutats redan två månader efter Tercas-beslutet. Jag betvivlar emellertid att den omständigheten ensam skulle kunna utgöra tillräcklig grund för tribunalens bedömning såvitt avser förekomsten av samtidiga orsaker till den påstådda skadan.

[52] Därmed har klagandebolaget självt vitsordat att det finns en annan faktor som kan ha bidragit till den påstådda skadan.

[53] Se punkt 144 i den överklagade domen.

[54] Se punkt 146 i den överklagade domen.

[55] Se punkt 153 i den överklagade domen.

46. När det sedan gäller klagandebolagets påstående att de sanktioner som ålades bankledningen beslutades efter det att den åberopade skadan hade uppkommit, måste det konstateras att tribunalen i den överklagade domen slog fast att det av de beslut som fattades av Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob) (Nationella bolags- och börskommissionen, Italien) framgick att klagandebolaget i samband med de kapitalökningar som hade ägt rum mellan november 2014 och juni 2015 inte hade informerat investerarna om vilken metod som hade använts och hade fastställt en aktiekurs som låg högre än den som hade angetts av den expert som hade haft i uppdrag att beräkna nämnda kurs, vilket hade medfört att klagandebolagets ledning hade blivit föremål för administrativa sanktioner och brottsutredningar från och med år 2017.[56] Enligt tribunalens bedömning innebar emellertid dessa sanktioner, vilka beslutades efter den period då skadan uppges ha uppkommit, endast en bekräftelse av klagandebolagets tidigare handlande, vilket troligtvis var vad som hade föranlett förtroendeförlusten bland dess kunder.

47. När det vidare gäller Tercas tidigare fallissemang[57] har klagandebolaget gjort gällande att detta fallissemang inte kan ha varit en avgörande orsak till den nu aktuella skadan, med tanke på att det rörde sig om en sedan länge känd omständighet och med tanke på att Tercas obestånd hade medfört att den process varigenom Tercas uppgick i klagandebolaget hade föregåtts, redan år 2014, inte endast av fullständig täckning från FITD:s sida av Tercas finansiella underskott utan även av ytterligare ingripanden för att konsolidera både Tercas och klagandebolagets eget kapital. Dessa argument visar emellertid inte vare sig att Tercas inte var på obestånd eller att tribunalen i det hänseendet missuppfattade sakomständigheter eller bevisning.

48. När det slutligen gäller de kostnader som uppkom till följd av åtgärderna för att mildra de påstådda negativa verkningarna av Tercas-beslutet[58] har klagandebolaget inte visat vare sig att ingen inlåning skulle ha gått förlorad och inget kundbortfall skulle ha skett om det beslutet inte hade fattats eller att de korrigerande åtgärderna verkligen vidtogs med anledning av förluster och bortfall som hade ett specifikt samband med det beslutet och inte med andra omständigheter.

49. För det fjärde har klagandebolaget gjort gällande att tribunalen, utan att inhämta sakkunnigutlåtande i enlighet med artiklarna 91 e och 96 i tribunalens rättegångsregler, gjorde bedömningen att de tekniska rapporter som bolaget hade lagt fram – en från en revisionsbyrå och en från en universitetsprofessor – saknade trovärdighet.

50. Jag konstaterar emellertid att tribunalen i den överklagade domen inte inskränkte sig till att ifrågasätta dessa rapporters trovärdighet utan att tribunalen tvärtom till att börja med gjorde bedömningen att den tekniska rapporten från revisionsbyrån inte visade att Tercas-beslutet hade utgjort den direkta och avgörande orsaken till den påstådda skadan, att tribunalen vidare fann att professorns tekniska rapport var mindre trovärdig på grund av att professorn själv vitsordade att klagandebolaget hade drabbats av en betydande förlust år 2015 och att Tercas-beslutet redan från och med slutet av år 2016 endast hade utgjort en av flera faktorer som hade legat bakom den påstådda skadan, och att tribunalen slutligen konstaterade att de båda rapporterna – som för övrigt grundade sig på dokument tillhandahållna av klagandebolaget – inte innehöll någon rättslig analys av orsaksförhållandet mellan Tercas-beslutet och den påstådda skadan.[59]

[56] Se punkt 145 i den överklagade domen.

[57] Se punkt 146 i den överklagade domen.

[58] Se punkt 149 i den överklagade domen.

[59] Se punkterna 156 och 158 i den överklagade domen.

51. Under alla omständigheter förefaller det mig återigen som om klagandebolaget endast har ifrågasatt tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna genom att föreslå en ny bedömning, utan att därvidlag visa eller ens åberopa att det föreligger någon missuppfattning av de faktiska omständigheterna eller bevisningen.

52. När det gäller att tribunalen avfärdade de båda tekniska rapporterna utan att inhämta sakkunnigutlåtanden, vill jag framhålla att det uteslutande ankommer på unionsdomstolen att bedöma huruvida det är lämpligt att vidta en åtgärd för processledning eller bevisupptagning och att det saknas skyldighet för unionsdomstolen att vidta en sådan åtgärd när den finner att den bevisning som parterna har lagt fram inte är tillräcklig för att förekomsten av ett orsakssamband ska kunna bedömas.

53. Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag att överklagandet ska ogillas såvitt avser den tredje grunden.

Förslag till avgörande

54. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska ogilla överklagandet.